

Studiju procesa uzlabošana apģērbu ražošanas profesionālo prasmju pilnveidošanai

Anna Kalnaja¹, Inga Dabolina², ¹⁻²Riga Technical University

Kopsavilkums. Rakstā pētītas Rīgas Tehniskās universitātes Tekstilmateriālu tehnoloģiju un dizaina institūta īstenotā studiju procesa apģērbu ražošanas profesionālo iemaņu pilnveidošanai uzlabošanas iespējas. Lai uzlabotu studiju procesu un tā rezultātus, tika apsvērts ļaut studentiem piedalīties ikgadējā studentu modes skatē ne tikai ar diplomdarba kolekcijām, bet arī ar studiju procesa rezultātiem. Kolekciju sagatavošanas darbi ļauj praktiski izprast reālos, apģērbu tirgū pastāvošos, apģērbu izveides principus, secību un apstākļus. Studiju procesa izmaiņu mērķis ir motivēt studentus ar lielāku atdevi un ieinteresētību pildīt nospraustos studiju mērķus un uzdevumus. Rakstā izskatītas ar priekšlikuma realizāciju saistītas problēmas un to risinājuma varianti, kā arī ieguvumi un sasniegumi izmaiņu realizēšanas gadījumā.

Atslēgas vārdi: apģērbs, tehnoloģija, šūšana, konstruēšana, dizains, studijas.

I.IEVADS

Latvijas neatkarības atgūšana 1991. gadā izraisīja ārzemju apģērbu izgatavotājfirmu interesi par Latvijas šūšanas uzņēmumu darbību. Eiropas valstu speciālisti atzinīgi novērtēja Latvijas šūšanas uzņēmumu tehnisko aprīkojumu un tehnoloģiskās iespējas un uzsāka ilgstošu sadarbību savu kolekciju izgatavošanai Latvijā. Ārzemju sadarbības partneri dizaina un projektēšanas darbus veica paši, jo Padomju savienības pastāvēšanas laikā Latvijas apģērba dizaina un projektēšanas grupu darba principi bija piemēroti mākslīgi radītas plānošanas sistēma apstākļiem, kas krasi atšķīrās no brīva tirgus prasībām. Šī iemesla dēļ, kā arī mazā vietējā tirgus pieprasījuma dēļ, lielākā daļa šūšanas uzņēmumu likvidēja savus dizaina un projektēšanas iecirkņus. Apģērbu dizaineri kļuva maz pieprasīti un galvenokārt strādāja ar individuāliem klientiem.

Situācija uzlabojās 20.gs. 90.gadu otrajā pusē, kad veiksmīgas ilgstošas sadarbības rezultātā Latvijas speciālisti pamazām tika iesaistīti arī sadarbības partneru jauno kolekciju projektēšanas darbos. Latvijā tika veikta paraugu izgatavošana, izmēru lielummainīšana, vēlāk arī modelkonstrukciju veidošana un dizaina darbi. Latvijas speciālistiem atšķirībā no saviem kolēģiem citās Eiropas valstīs, bija reāla saskarsme ar ražošanas procesiem, kas ļoti lielā mērā ietekmē plašražošanā izgatavojama apģērba projektēšanas procesu un arī dizainu. Mainoties dizaineru paaudzei Eiropas valstu sadarbības partneru kompānijās, mazo un vidējo firmu vadītājiem bija izdevīgāk izmantot Latvijas dizaineru darbu, nevis ieguldīt naudu un laiku, izglītojot savus speciālistus.

Neskatoties uz pēdējos gados novērojamo ražošanas procesu pakāpenisku pārvietošanos uz Austrumu valstīm, arvien pieprasītāki darba tirgū kļūst Latvijas apģērba

konstruktori un dizaineri. Latvijas ģeogrāfiskā novietojuma un mūsu valsts vēsturiskās attīstības dēļ, mūsu dizaineriem un to kolēģiem Eiropā ir arī līdzīga mentalitāte un gaume. Tā ir priekšrocība, kas ļauj izprast Eiropas tirgum paredzēto apģērba kolekciju dizaina prioritātes un padara Latvijas dizainerus konkurētspējīgus Eiropas darba tirgū. Vairākas zviedru, somu, dāņu u.c. valstu kompānijas savās projektēšanas grupās ir sekmīgi iesaistījušas arī Latvijas speciālistus un pakāpeniski uztic tiem arvien svarīgākus un apjomīgākus dizaina darbus.

Latvijā divas augstākās mācību iestādes apmāca jaunos apģērba dizainerus. Latvijas Mākslas akadēmija sagatavo apģērba māksliniekus, savā apmācībā akcentējot apģērba mākslinieciskās kvalitātes. Šīs augstskolas absolventi kļūst par savu individuālo modes uzņēmumu vadītājiem, veido savus Latvijā atpazīstamus zīmolus. Rīgas Tehniskās universitātes (RTU) studenti studiju laikā apgūst arī apģērburažošanas procesu un automatizētās apģērbu projektēšanas sistēmas pamatus. Jaunie speciālisti jau studiju laikā iepazīstas ar plašražošanas pamatprasībām un cenšas tās ievērot, veidojot savus dizaina darbus. Pēc studiju beigšanas absolventi atrod darbu apģērbu firmu vadošos amatos, kļūst par uzņēmumu vadītājiem, menedžeriem, konstruktoriem un dizaineriem. [1]

II. ĪSS SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS

RTU Tekstilmateriālu tehnoloģijas un dizaina institūtam (TTDI) ir divas struktūrvienības: Apģērbu un tekstila tehnoloģiju katedra un Dizaina un tekstilizstrādājumu profesoru grupa ar divām studiju programmām. Studiju programmā RWGV0 „Apģērbu un tekstila tehnoloģija” var izvēlēties vienu no šādām specializācijām: apģērbu konstruēšana (WCVK), apģērbu tehnoloģija (WCVA), tekstila tehnoloģijas (WCVT), apģērbu un tekstila patēriņzinības (WCVP). Programmā RWCHO “Materiālu tehnoloģija un dizains” ir šādas specializācijas: apģērba dizains un tehnoloģija, koka dizains un tehnoloģija (interjers), ādlietu dizains un tehnoloģija, tekstiliju dizains un tehnoloģija. [2]

Pašlaik apģērba dizaina, konstruēšanas un apģērba tehnoloģijas studiju priekšmetos (skat. 1.tab.) uzdevumu izpildījums tiek vērtēts bez citu kolēģu līdzdalības. Apģērba dizainu apgūstošie studenti zīmē skices, veido kolekcijas, un tās papīru veidā nogulst plauktos. Arī tērpu modelkonstrukcijas, labākajā gadījumā, pārtop maketos, kurus uzlaiko un tālāk nelieto. Šīs nodaļas visnotaļ radošajiem studentiem bieži vien trūkst ieinteresētības veikt praktisko, darbietilpīgo šūšanas darbu.

Turpretī šūšanas tehnoloģiju apgūstošie studenti spiesti pirms dizaina un konstruēšanas studijām šūt svārkus, bikses,

kleitas un mēteļus pašu (vai citu) valkāšanai. Tērpu idejas un modeļkonstrukcijas tiek iegūtas dažādā ceļā, bet no modes žurnāliem tiek ņemtas piegrieztas un kopā ar studiju priekšmeta pasniedzēju pārveidotas atbilstoši vēlmēm un figūras īpatnībām.

Tomēr modes žurnālos iegūto piegrieztu lietošana studiju darbu izpildīšanai nebūtu vēlams, jo tas ir pretrunā ar apģērba konstruēšanas teoriju.

I. TABULA
MĀCĪBU PRIEKŠMETI UN MĀCĪBSPĒKI

	Studiju priekšmets	Kods	Mācītbspēks	KP	Semestris
WCHHO	Apģērbu kompozīcija	MVR 255	Barbara Iltnerē	4 (2+2)	3., 4.
	Rūpniecisko kolekciju plānošana	MŠM 372	Gunta Vičupe	5	10.
	Tērpu kolekciju projektēšana	MVR 527	Skaidra Deksnē, Daina Šķiņķē	4	7.
WCVK	Apģērbu projektēšana	MŠM 550	Ausma Viļumsone	5 (2+3)	6., 7.
	Konstruēšanas datorsistēma GRAFIS	MVR 213	Ausma Viļumsone	4	6.
	Apģērbu moduļu konstruēšana	MVR 216	Dana Beļakova	4 (2+2)	5., 6.
	Apģērbu konstruēšana	MVR 243	Ausma Viļumsone	4	4.
	Apģērbu konstruēšana (Dizains)	MVR 254	Ausma Viļumsone	3	4.
	Prakse (tehnologiem/konstruktoriem)	MVR 010	Gaļina Terļeckā	4	5.
WCVA	Apģērbu tehnoloģija un iekārtas (Dizains)	MTR 201	Anna Kalnāja	10 (3+4+3)	3., 4., 5.
	Apģērbu moduļu apstrāde	MVR 556	Inese Ziemeļē, Anna Kalnāja	4	5.
	Prakse (tehnologiem/konstruktoriem)	MVR 010	Anna Kalnāja	8 (4+4)	3., 4.
	Prakse (tehnologiem)	MVR 010	Anna Kalnāja	4	5.

III. PRIEKŠLIKUMI STUDIJU PROCESA PILNVEIDOŠANAI UN AR TO SAISTĪTĀS PROBLĒMAS

Lai motivētu studentus ar lielāku atdevi pildīt plānotos mācību uzdevumus, metodiskajā apspriedē tika izteikts priekšlikums dot iespēju studentiem ar laboratorijas darbos un prakses laikā šūtajiem apģērbiem piedalīties gadskārtējās TTDI modes skatēs. Šajā mācību gadā gatavie apģērbi tiek šūti sešās grupās (skat. 2.tab.). Konstruēšanas zināšanas ir tikai 3. kursa studentiem, bet arī tās nav pilnvērtīgas un atšķirīgas, atkarībā no studiju programmas.

Šūšana ir noslēdzošais apģērba izgatavošanas posms, tāpēc, runājot par kolekcijas šūšanu, radās četri ļoti svarīgi organizatoriskas un praktiskas dabas jautājumi jeb problēmas.

1. problēma. Kā iegūt vienotā stilā veidotu kolekciju, ja studentiem nav vajadzīgo zināšanu? Tika apspriesti vairāki priekšlikumi:

- Studenti paši uzzīmē tērpu kolekcijas. Diemžēl nevienai grupai nav pietiekamu zināšanu tērpu kompozīcijā. Pat 2. kursa dizaina studiju studenti tikai sāk mācīties zīmēt tērpus, un tikai mācību gada beigās taps mākslinieciski pilnvērtīgas tērpu kolekcijas.

- Varētu studentu pašu zīmētus tērpus sagrupēt kolekcijās. Taču bez prasmes zīmētus tērpus salikt kolekcijā ir ļoti problemātiski.

- Ņemt citu studentu zīmētās tērpu kolekcijas. Kur paliek dizaineru otrā kursa bakaluru un maģistrantu zīmētās kolekcijas? Kādā līmeni tās ir? Vai piemērotas?

- Varbūt ņemt gatavas kolekcijas no katalogiem, bet kā atrisināt krāsu un materiālu faktūras saderību? Izmantot mācītbspēku entuziasmu?

Tika ierosināts iesaistīt tērpu dizaina mācītbspēkus un studentus apģērbu kolekciju zīmējumu krājumu veidošanā. Dot iespēju šo kolekciju autoriem piedalīties tērpu izveidē un modes skatē. Šim nolūkam sīki projektā jābūt iekļautiem arī audumu paraugiem un tērpu tehniskajiem zīmējumiem.

2. problēma. Kādai kolekcijai jābūt, lai to būtu iespējams uzšūt laboratorijas darbu vai mācību prakses laikā: rūpnieciskai vai mākslinieciskai; konstruktīvi vienkāršai vai sarežģītai; tehnoloģiski vienkāršai vai sarežģītai? Kādā stilā un krāsu gammā tiks risināti tērpi un kā par to vienoties? Klasiska stila apģērbi ir vieglāk uzšūt, jo tas tiek mācīts, bet vai tādām risinājumiem piekritīs visi studenti?

3. problēma ir vēl svarīgāka - kā iegūt modeļkonstrukcijas un piegrieztas, ja studentiem nav konstruēšanas zināšanu vai tās ir minimālas? Varianti ir šādi: piemeklē līdzīgus modeļus modes žurnālos un pārveido atbilstoši iecerei un valkātāja figūrai; izmanto datorizētas apģērbi projektēšanas sistēmas un studentu darba resursus; manuāli konstruē paši vai citu grupu studenti. Visi varianti ir pieņemami.

Aktuāla ir arī 4. problēma - materiālu izvēle. Ja to izvēlas paši studenti, tad kā lai ievēro vienotu krāsu gammu un faktūru saderību kolekcijā? Labāk būtu, ja audumus meklētu atbilstoši sagatavotai krāsu paletei. Ja izdotos piesaistīt citus studentus ar autordarbiem, tad tas būtu viņu ziņā. Taču vislabākais rezultāts sasniedzams, ja profesionālis izvēlas

materiālus vai izveido materiālu paraugu grupas, no kurām studenti var atlasīt sev tīkamo.

2.TABULA
STUDENTU GRUPAS, KURĀS ŠUJ APĢĒRBU

N.p.k.	Studentu grupa	Mācību priekšmets	Semestris	Skaitis šogad
1.	1. kursa RWCHO	Šūšanas pamati - fakultatīvs	1., 2.	27
2.	2. kursa RWCHO	Apģērbu tehnoloģija un iekārtas	3., 4.	20
3.	3. kursa RWCHO	Apģērbu tehnoloģija un iekārtas	5.	7
4.	2. kursa RWCVK & RWCVA	Prakse	4.	15
5.	3. kursa RWCVK & RWCVA	Moduļu apstrāde	5.	15
6.	3. kursa RWCVA	Prakse	5.	6

IV.KOLEKCIJAS UN IZPILDĪTĀJI

Saskaņā ar studiju plāniem gatavie apģērbi tiek šūti gan rudens, gan pavasara semestrī (skat. 1. att.). Apģērba dizaina 1. kursa studenti pirmās šūšanas iemaņas fakultatīvi apgūst visu mācību gadu un pavasarī būtu gatavi šūt pirmo konstruktīvu un tehnoloģiski vienkāršu izstrādājumu no viegli apstrādājama materiāla.

Otrā mācību gada pavasarī prakses vai laboratorijas darbu laikā studenti ir spējīgi uzšūt neoderētus apģērbus, ja vien ir piegrieztnes un apģērbs nav tehnoloģiski sarežģīts un darbietilpīgs, jo nodarbību skaits ir ierobežots.

Rudens semestrī tiek mācīta oderētu plečģērbu šūšana trešajiem kursiem, šogad arī otrā kursa dizaineriem. Trešā kursa studentu prasmes ir pietiekošas, lai tiktu galā ar sarežģītiem uzdevumiem, taču konstruktīvi vai tehnoloģiski sarežģītu apģērbu šūšanai praktiskām nodarbībām paredzētā laika ir par maz.

V. IESPĒJAMIE RISINĀJUMI

Kolekciju skiču krājumus, kurus izmantotu apģērbu kolekciju šūšanai un demonstrēšanai, varētu veidot maģistrantūras studenti studiju priekšmeta „Rūpniecisko kolekciju plānošana” ietvaros (skat. 1. att.). Veiksmīgākie darbi būtu nododami otrajam darba etapam - modeļkonstrukciju izstrādei.

Modeļkonstrukciju izstrādi var daļēji realizēt konstruēšanas iemaņas apgūstošie studenti šādu studiju priekšmeta ietvaros: Prakse (konstruēšana); Konstruēšanas datorsistēma GRAFIS; Apģērbu modeļu konstruēšana.

Modeļkonstrukcijas izstrādāt pēc standarta mēriem 36. vai 38. lieluma augumam.

Atsevišķus tērpus no kolekcijām izvēlas šūšanas prasmes apgūstošie studenti, atbilstoši savām vēlmēm un iespējām. Šī

izvēle izdarāma pirmajās divās mācību nedēļās katrā mācību semestra sākumā (skat. 3. tab.).

Pēc tam no trešās līdz piektajai nedēļai ir jāiegādājas izejmateriali (tos pērk paši studenti atbilstoši mācībspēku vai kolekciju autoru ieteikumiem), jāšuj maketi un pēc to uzlaikošanas ir jāpilnveido modeļkonstrukcijas.

Paralēli šiem darbiem studenti pilda citus uzdevumus-piemēram, mācās tehnoloģiski pareizi iestrādāt kabatas.

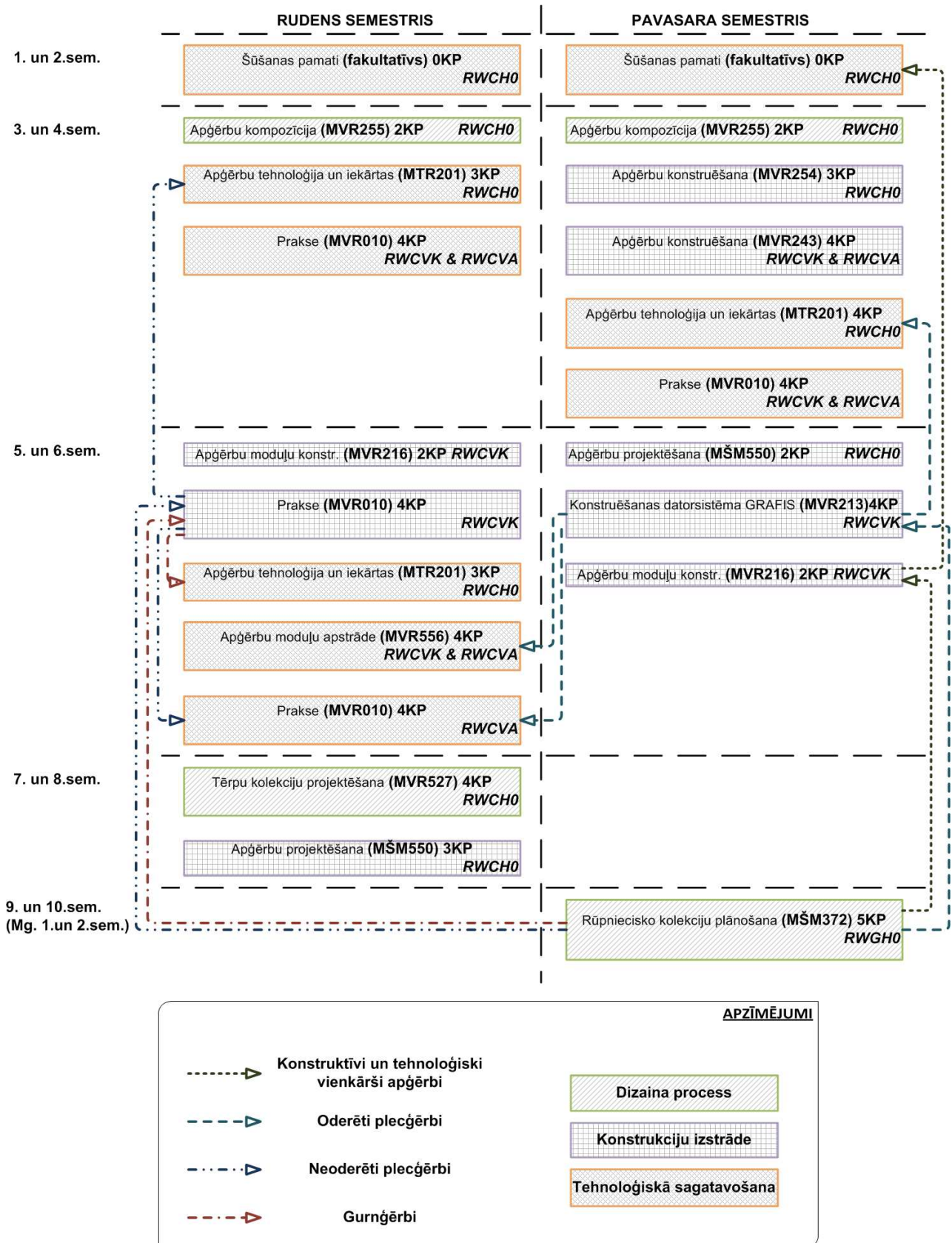
Sestajā un septītajā mācību nedēļā ir jāpiegriež šujamā apģērba detaļas. Uzšūt apģērbu paredzēts no astotās līdz sešpadsmitajai nedēļai. Izstrādājuma šūšanai atvēlētā laika ir ļoti maz.

Semestra beigās uzšūtie darbi ir jāatrāda, lai saņemtu ieskaiti. Pēc tam šie darbi ir rādāmi modes skatēs.

Kā varbūtēji risinājumi ir pieļaujami arī visi pārējie 3. sadaļā minētie priekšlikumi.

3. TABULA
KOLEKCIJU IZGATAVOŠANAS GRAFIKS

Veicamais darbs	Izpildes termiņš
Kolekciju skices	Iepriekšējais gads
Kolekciju atlase	Iepriekšējais gads
Modeļkonstrukciju izstrādāšana	Iepriekšējais gads
Kolekciju tērpu sadale šuvējiem	Semestra 1. un 2. nedēļa
Materiālu iegāde	Semestra 3. un 5. nedēļa
Maketu izgatavošana un modeļkonstrukciju pilnveidošana	Semestra 3. un 5. nedēļa
Apģērba detaļu piegriešana un pirmapstrāde	Semestra 6. un 7. nedēļa
Apģērba šūšana ar uzlaikošanu	Semestra 8. un 16. nedēļa
Uzšūto apģērbu prezentēšana	

1.att. Kolekcijas un izpildītāji

VI.GUVUMI

Guvumi no tā, ka kolekciju izgatavošanā iesaistās dažādu līmeņu un pat specializāciju studenti ir šādi:

Tiek dota iespēja kolekciju autoriem piedalīties tērpu izveidē un modes skatē, tādējādi ļaujot izskanēt viņu uzvārdiem publiskajā telpā, kas savukārt stimulē atbildīgāk izpildīt studiju darbus;

Studenti redz darbu pēctecību un izjūt saistību starp atsevišķiem darba procesiem apģērba izgatavošanā, un rodas izpratne par katra darba etapa izpildījuma precizitātes nozīmi;

Tā ir pieredze kolekciju izgatavošanā un prezentēšanā modes skatēs.

Jauno modes speciālistu studiju noslēguma darbu skates sagatavošana ir daļa no studentu diplomdarba kopīgā apjoma. Darbi tiek demonstrēti publiskā modes skatē, kur vērtēšanu veic speciāli izveidota neatkarīga komisija. Vērtēšanas komisijā tiek iesaistīti RTU pasniedzēji, apģērba ražošanas uzņēmumu vadītāji, sabiedriskās domas un preses pārstāvji. Komisijas daudzveidīgais sastāvs nodrošina studentu darbu vispusīgāku un objektīvāku vērtējumu. Pēc komisijas vērtējuma dziļākas analīzes, katra studenta darbā var atrast stiprās un vājās puses. Vērtēšanas komisijā iesaistītie ražošanas pārstāvji pamatotāk un dziļāk vērtē kolekcijas piemērotību ražošanas un tirgus prasībām, turpretī preses un sabiedriskās domas pārstāvji objektīvāk vērtē kolekcijas atraktivitāti un modes šova kvalitāti.

Tā kā studentu darbu skate ir publisks pasākums, tad darbu vērtēšanā tiek iesaistīta ne tikai oficiāli apstiprinātā vērtēšanas komisija. Skatītāju balvu piešķir pasākumam piesaistītā publika – visi lūgtie viesi un pasākuma interesenti, kuru vidū ir ar Latvijas modes biznesu saistīti cilvēki, preses pārstāvji, studentu radi un draugi. Tādējādi studentu darbu daudzpusīgais vērtējums nodrošina katra atsevišķa darba objektīvu pozitīvo un arī negatīvo pušu atpazīšanu.

Darbu publiska parādīšana ievērojami ceļ studentu atbildības sajūtu par sava darba rezultātu. Katram skates dalībniekam ir vēlēšanās apliecināt savas profesionālās spējas no labākās puses, gan saviem draugiem un publikai, gan arī potenciālajiem darba devējiem, kas pamana talantīgākos jaunos speciālistus un pēc darbu skates izsaka reālus darba piedāvājumus.

Studiju noslēguma darbu izstrādāšana un publiska demonstrēšana ir pirmais nopietnais solis jauno speciālistu profesionālajā karjerā. Darba mērķi un uzdevumi ir pietuvināti reālām apģērba tirgus prasībām, tādēļ studentiem rodas pamatots priekšstats par apģērba dizainera, konstruktora, menedžera darba specifiku. Izstrādājot diplomdarbu, jāveic liels darba apjoms, kas prasa rūpīgu darbu plānošanu un organizāciju, sadarbību ar citiem projektā iesaistītiem cilvēkiem. Studentiem ir iespēja pirmo reizi pārliecināties par savām profesionālām iemaņām, gūt gandarījumu par labi padarītu darbu, kā arī pārliecību par savām spējām veidot karjeru izvēlētajā profesijā. [1]

LITERATŪRAS SARAKSTS

- [1] Viļumsone A., Viļumsone I., Dāboliņa I., Deksnis S., The Importance of Clothing Fashion Show in the Study Process // The 4th International Seminar Quality Management in Higher Education QM 2006, Rumānija, Sinaija, 6.-10. jūnijs, 2006. - 56.-62. lpp.
- [2] Studiju programmas "Apģērba un tekstila tehnoloģija"; "Materiālu tehnoloģija un dizains"

Anna Kalnaja, Mg.sc.ing., lecturer
Riga Technical University, Institute of Textile Materials Technologies and Design, Azenes str. 14 - 207, LV – 1048, Riga, Latvia,
+ 371 29699365, e – anna.kalnaja@rtu.lv

Inga Dabolina, Dr.sc.ing. Docent, Sen. Researcher
Development and optimization of garment design technological process, CAD/CAM systems in product design, innovative materials and technologies, 3D body measurements
Riga Technical University, Institute of Textile Materials Technologies and Design, Azenes 14-319,
Riga LV-1048, Latvia, +371 67089565, inga.dabolina@rtu.lv

Anna Kalnaja, Inga Dabolina. Enhancement of Study Process for Improvement of Garment Manufacturing Professional Skills

The research paper studies enhancement of study process for improvement of garment manufacturing professional skills at Riga Technical University, Institute of Technology and Design of Textile Materials. To improve the study process and its outcomes, it was decided to allow students to participate in annual student fashion show not only to elaborate their diploma papers elaboration, but also to achieve the results of the study program. It requires developing ready-made garments during laboratory works and infield internship at such a level that they are suitable for fashion show. When designing the collection, basic design principles are acquired under real conditions of collection formation for clothing market. In such a way students have a possibility to prove their professional skills, enjoy the public interest, get confidence about their skills, and to succeed in their chosen career. The aim of such changes in the study process is to motivate students to engage in setting the learning objectives and to show more interest in achieving the stated learning objectives. The public presentation of the collections is a psychological factor that noticeably increases the students' responsibility for the result of their work. The paper examines study process related problems and provides solutions to study process enhancement, as well as benefits and achievements from the implementation of changes.

Анна Калная, Инга Даболinia. Улучшение учебного процесса по совершенствованию профессиональных навыков в производстве одежды.

В статье исследованы возможности Института текстильных технологий и дизайна Рижского технического университета в рамках учебного процесса совершенствовать профессиональные навыки изготовления одежды. В целях улучшения учебного процесса и повышения результатов, рассмотрено предложение позволить студентам участвовать в ежегодном показе мод не только с коллекциями дипломных работ, но и с результатами учебного процесса. Для этого необходимо, чтобы пошитая в лабораторных работах и на учебной практике одежда была бы изготовлена на необходимом для участия в показах мод уровне качества и комплектации. Подготовка коллекции позволяет на практическом уровне изучить существующий рынок одежды, принципы, последовательность и условия создания одежды. Таким образом, студенты имеют возможность уже на этом этапе удостовериться в своих профессиональных навыках, получить удовлетворение за свой труд и за проявленный интерес общественности к нему, а также обрести уверенность в своих силах и более активно продолжить карьеру в выбранной профессии. Целью изменения учебного процесса является мотивация студентов с большей отдачей и с большим интересом выполнять поставленные учебные задачи. Публичный показ работ является психологическим фактором, значительно повышающим чувство ответственности студентов за результаты своей работы. В статье рассмотрены проблемы, возникающие при внедрении предложения, и варианты их решений, а также нематериальные блага и достижения от реализации изменений.